

Monumentnummer*: 516458

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 maart 2001
Kadaster deel/nr 82738/130

Woonplaats* Leeuwarden
Gemeente* Leeuwarden
Provincie* Fryslân

Kadastrale gemeente* Leeuwarden
Sectie* A
Kadastraal object*
Appartement aanduiding
Grondperceel 1322

Omschrijving**

Inleiding

SCHOOL VAN BASISONDERWIJS VOOR JOODSE KINDEREN, in 1886 naar ontwerp van architect Herman Rudolf Stoett in een decoratieve neo-renaissance-stijl aan de marge van de joodse buurt in Leeuwarden gesticht. In het omvangrijke oeuvre van de architect neemt de school een opmerkelijke plaats in, omdat hij gewoonlijk in eclectische stijl ontwierp. Aan de rand van de noordelijke Nijehoveterp ten zuidwesten van het Jacobijnerkerkhof heeft sinds de Middeleeuwen een parochiekerk gestaan. Deze Mariakerk, na de Hervorming lang in gebruik geweest als klokkengieterij, is in 1765 afgebroken; de daardoor beschikbaar gekomen ruimte is daarna deels met onbeduidende panden bebouwd geraakt. Gedurende de tientallen jaren omstreeks 1900 kwam er een aantal gebouwen voor bijzondere functies tot stand. Aan de zijde van de Grote Kerkstraat een nonnenklooster met enkele R.K. scholen.

In de eerste helft van de negentiende eeuw werd het basisonderwijs voor (arme) joodse kinderen door de stad verzorgd. Welgestelde joodse kinderen gingen naar particuliere scholen, zoals de 'Burgerschool voor Israëlieten'. Ook bijzondere scholen voor minvermogenden werden toen door de overheid gesubsidieerd. Daartoe was in 1817 op de Wissesdwinger de Stads-Israëlitische armenschool geopend. Ten gevolge van de wet op het lager onderwijs van 1857 is die in 1861 weer opgeheven. De leerlingen gingen naar verschillende openbare scholen over. Voor godsdienstonderwijs kreeg de schoolcommissie van deze bevolkingsgroep de school nog enige jaren in huur. Eind 1885 kocht de Israëlitische Gemeente twee percelen grond en een stukje gemeentegrond op de hoek van het Jacobijnerkerkhof en de Perkstraat (thans A.S. Levissonstraat). De grond kostte f 5840,- en de aanbesteding van de bouw van door Stoett ontworpen school sloot op ruim f 11000,-. De eerste steen werd op 11 augustus gelegd en de school kon op 26 december van hetzelfde jaar in gebruik worden genomen. De school is tot in de jaren van de Tweede Wereldoorlog in gebruik gebleven, maar verliep

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

toen snel en is in 1943 gesloten. Door de decimering van de joodse gemeenschap van Leeuwarden kon er na 1945 geen sprake meer zijn van heropening van de school. Het gebouw wordt sindsdien voor verschillende doeleinden gebruikt; thans is het Yoga-centrum.

Omschrijving

EXTERIEUR: Gebouw op nagenoeg vierkante, aan de zuidzijde onregelmatige grondslag met aan de noordzijde twee afgesloten, weinig risalerende hoeken en een brede, iets risalerende partij aan de oostzijde en aan de west zijde een aangebouwde vleugel van een bouwlaag. Overigens twee bouwlagen onder een afgeknotte schildkap die met verspringingen de risalieten volgt en met twee, voor de kap uitgebouwde geveltoppen, gedekt met leien in rijndekking. Uitgemetselde plint, borstwering met beroete baksteenlagen en hardstenen onderdorpelbanden in beide bouwlagen; overigens gemetseld van roodbruine baksteen, doorspekt met zandsteen banden en gesmede sierankers. In de oostgevel twee, omstreeks 1985 aangebrachte gedenkstenen, de ene met Hebreeuws opschrift en 'Genesis 37:40', de ander met: 'Het kind is er niet meer'. Fries met metselmozaïek ter bekroning van de gevels; geprofileerde goot op consoles. De geveltop met schouders tussen pilasters en voorzien van rond venster en bekroond door siersmeedwerk gericht naar het Jacobijnerkerkhof. De geveltop op de hoek met kleine klauwstukken en bekroning van siersmeedwerk draagt op een groot rolwerkcartouche een deels gesleten opschrift in het Hebreeuws. In het zuidoostelijk gedeelte grote achtruitsvensters; in de noordelijke hoekpartij drievoudige vierruitvensters, alle met verdiepte boogtrommels voorzien van gevarieerde metselmozaïeken van roodbruine, gele en zwartberoete steen onder ronde, korfbogige en segmentvormige ontlastingsbogen, op de verdieping met neggen en sluitstenen. Op de hoek achtruitvensters; die van de begane grond bezit in de boogtrommel een rolwerkcartouche met Hebreeuws opschrift. Aan de Levissonstraat rondbogige portiekingang met dubbele deur en bovenlicht. In de lage westelijke vleugel drie achtruitsvensters, waarvan een in de afgesloten hoek.

INTERIEUR: De indeling van gangen en lokalen is nog in oorspronkelijke staat. Zeer eenvoudige inrichting zonder bijzondere stijlkenmerken.

WAARDERING

School van algemeen cultuurhistorisch en architectonisch belang:

- vanwege de dramatische gebruiksgeschiedenis als school voor joodse kinderen;
- vanwege de belangrijke stedenbouwkundige ligging als een van de karakteristieke bouwwerken aan een rafelig binnenstadskerkhof;
- als opmerkelijk neo-renaissance bouwwerk in het oeuvre van een eclectisch architect.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Onderwijs en wetenschap

Functie

Schoolgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument